

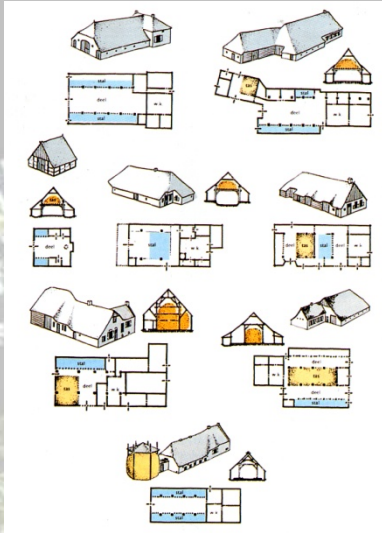
Cursus Bouwhistorie avond 2

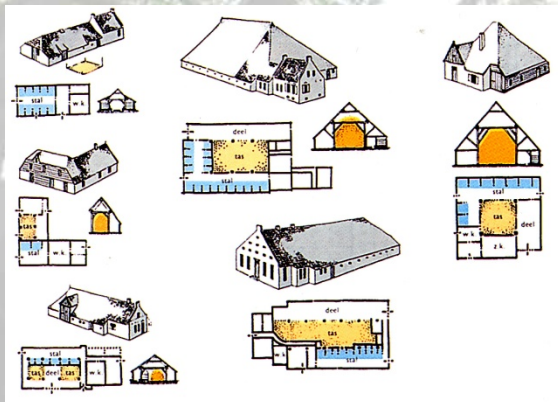
Programma avond 2

- Bouwvormen en invloeden
- Opbouw
- Gebintstructuur

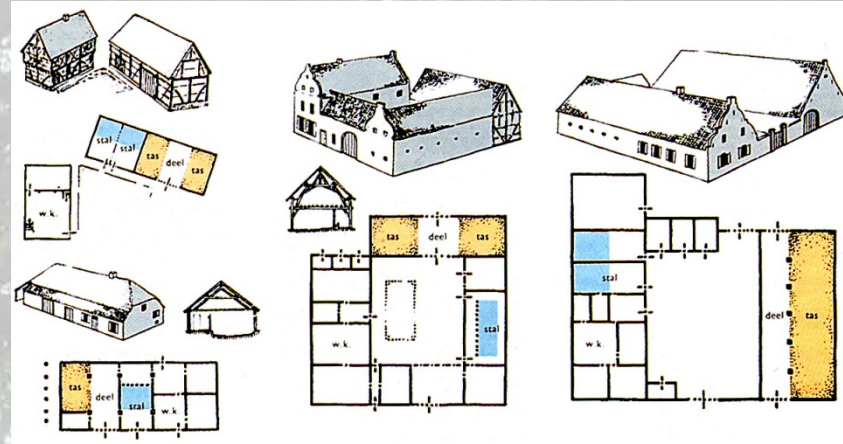
Bouwwormen en invloeden

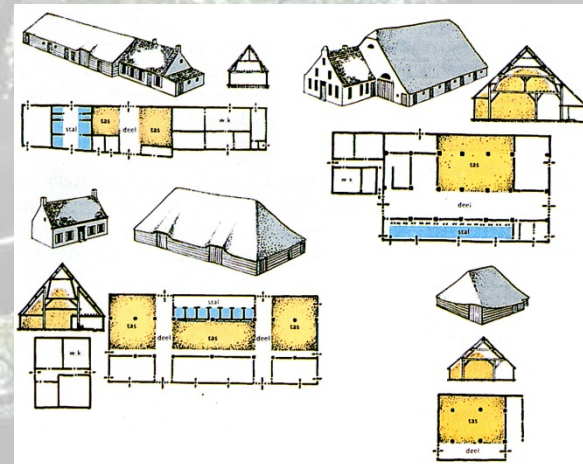
De hallenhuiscgroep

De noordelijke boerderijgroep

De zuidelijke groep

De zeeuws vlaamse groep

Bildtse boerderij

De Bildtse boerderij is een karakteristiek type kop-hals-romp boerderij waarbij het bedrijfsgedeelte haaks op het woongedeelte is geplaatst. De reden hiervoor is niet bekend.

Dit type boerderij is vrijwel uitsluitend en in grote getale te vinden in de gemeente Het Bildt, een voormalige Hollandse polder

Carreboerderij (binnenhuistype, vierkantshoeve)

In Nederland vindt men de meeste carreboerderijen in Zuid-Limburg. Vaak wordt dit type boerderij met de inrijpoort in de voorgevel of poortgevel in verband gebracht met de Romeinse villa. Ook bescherming is geopperd in verband met de gesloten vorm. De bokkenrijders in de 18e eeuw. Waarschijnlijk was het de uitbreidingsdrang waarbij de afstand tussen de schuren zo klein mogelijk moest blijven

Van langgevel naar L, naar U en naar vierkantsvorm

Dwarshuisgroep

Deze boerderijen komen voor in het oosten van Brabant en Limburg en vallen eigenlijk ook onder de carreboerderijen. De toepassing van een kopbalkgebint is het meest kenmerkend bij deze binnenhofboerderij. De voordeur zit in de zijgevel

Groninger of hogelandster boerderij

De Groninger boerderij is qua bedrijfsgedeelte te vergelijken met de Friese variant. Dit gedeelte is vaak kolossaal en het voorhuis is bij de rijkere variant vaak in een zogenaamde neo-stijl opgetrokken. Het woongedeelte zit echter zonder tussenlid (de hals) verbonden aan de deel

Hallenhuisboerderij

Van oorsprong is dit een langgerekt driebeukig gebouw met de deel in het midden en de stallen aan weerszijden. Typisch voor het hallenhuis is het ankerbalkgebint. Deze boerderijen waren ooit allemaal met stro of riet gedekt en hadden vakwerk wanden met leem. Toen de welvaart op het platteland toenam, werden de muren versteend en de daken voorzien van pannen

Hoekgevelboerderij

Dit type is ontstaan uit een hallenhuysboerderij, waarbij het woongedeelte werd uitgebreid met een zogeheten endskamer. Deze extra vleugel besloeg de helft van de oorspronkelijke voorgevel. Een venster en een deur bleven vaak gehandhaafd in de voorgevel

Kasteelboerderij

Een kasteelboerderij was een type die onderdeel was van een grootgrondbezit van een kasteelheer, Hij verpachte de boerderij doorgaans aan lokale landbouwer. De opbrengst van de pacht was vaak belangrijk voor het instandhouden van de kasteeltuin of kasteelpark.

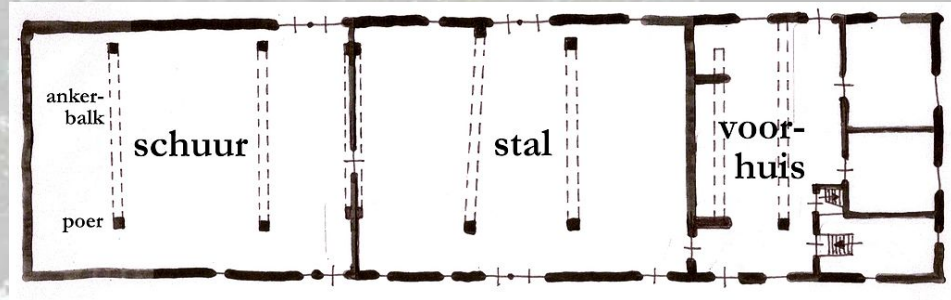
Kop-hals-romp boerderij

De kop-hals-romp is een boerderijtype dat veel voorkomt in Friesland en het westen en het noorden van Groningen. De boerderij heeft deze naam gekregen doordat de plattegrond doet denken aan een liggende koe. Hierbij is de kop het woongedeelte.

Langgevelboerderij

Een langgevelboerderij is een rechthoekig boerderij type waarbij voorhuis, stal en schuur aan elkaar zijn gebouwd en alle deuren geplaatst zijn in de lange gevels. De langgevelboerderij behoort tot de hallenhuisgroep en komt voor in de Belgische en Nederlandse Kempen en in Limburg

Oldambtster boerderij

Dit is een variant op de Groninger boerderij die specifiek voor komt in de streek het Oldambt. De versmallingen in de zijgevels worden krimpen genoemd.

Stadsboerderij

Een stadsboerderij was tot in de 18e eeuw een boerderijtype binnen de stadsmuur of wallen van een stad. Dankzij zulke boerderijen kon een stad bij een belegering in zekere mate zelfvoorzienend blijven.

Stelpboerderij

Een stelpboerderij, een stelphoeve of kortweg stelp, is een boerderijtype dat zijn oorsprong heeft in Friesland. Hij was het populairst tussen 1890 en 1940 en werd gebouwd in de minder rijke delen van Friesland. Hij is gebaseerd op de stolp boerderij, echter met rechthoekige plattegrond

Stolpboerderij

De stolpboerderij is van oorsprong ontstaan uit een hooiberg principe. De zijkanten van de hooibergen werden na verloop van tijd dichtgemaakt ter bescherming. Daarna werden woning en schuren er omheen gebouwd en zo ontstond langzaam maar zeker een vierkante plattegrond waarbij de hooiberg het centrum bleef.

T-boerderij

De T-boerderij is ontstaan uit het hallenhuis en komt voornamelijk voor in de Betuwe en het overige rivierengebied. Aangezien de grond rond het rivierengebied vruchtbaar was, genoten de boeren een zekere welvaart en werd de behoefte aan meer woonruimte groter. Later werden ze meteen als zodanig gebouwd.

Invloeden (de bouwkunst in Nederland)

Aangezien boerderijen gebouwd werden voor een heel ander doeleind dan stadswoningen, is er bij de meeste boerderijen ook moeilijk te zeggen in wat voor stijl ze gebouwd zijn.

Toch zijn er bij de jongere en rijkere boerderijen wel stielelementen te ontdekken.

Een overzicht van de verschillende bouwstijlen:

De oudste, nog tastbare gebouwen uit Nederland komen (deels) uit de Romaanse tijd.

Dit behelst de periode van circa. 900 tot 1200.

Enkele voorbeelden zijn:

De Sandrasteeg in Deventer

De kerk van Marum te Groningen

Romaanse boerderij in de Bourgogne streek

De Romaanse bouwstijl vloeit geleidelijk over in de Gotiek (1150-1500). De grootste openbaring in de Gotische tijd is de uitvinding van het gewelf

Voorbeelden van de Gotiek:

Het stadhuis van Gouda

De Jacobskerk van Winterswijk

Het Romerhuis in Venlo

De Bouwkunst der Renaissance

Teruggrijpen naar de Klassieke Oudheid, antieke handschriften worden gevonden, onder andere van Vitruvius

Periode van 1500-1650

Ossenmarkt Groningen

Gorinchem

De Vleeshal in Haarlem

Het Hollands Classicisme 1600-1700

Het Paleis op de Dam 1648, stadsbouwmeester Jacob van Campen

Buitenplaats Utrecht

Het Mauritshuis Den Haag

De Lodewijkstijlen, 1700-1800

Lodewijk de XIV 1700-1730

Lodewijk de XV 1730-1760

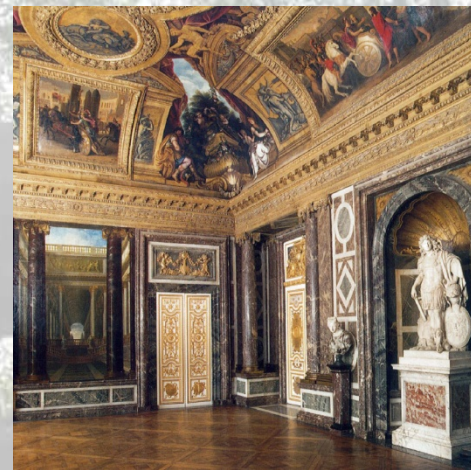
Lodewijk de XVI 1760-1800

Lodewijk de XIV

zwaar, pompeus, symmetrisch, acanthusblad veel gebruikt motief

Den Haag, Raad van State

Salon de Venus, Versailles

Lodewijk XIV deur, Het Zielengoed te Welsum

Lodewijk de XV stijl

Deze stijl is licht, speels en a-symmetrisch
Kenmerkend is de rocaille (schelpmotief)

Amsterdam, Gelderse kade

Lodewijk XV deur

Lodewijk de XVI

Terukeer naar het
strakke, symmetrische classicisme

Felix Meritis huis Amsterdam

De Neo-stijlen 1800-1920

Vanaf deze periode werden in Nederland ook veel boerderijen versteend en regelmatig voorzien van een voorhuis. Veel voorhuizen hebben wel iets van een neo-stijl mee gekregen, afhankelijk van de rijkdom van de boer.

Er is in Nederland weer een herhaling waar te nemen van alle oude stijlen en soms gecombineerd in een pand.

Hoofdgroepen zijn:

Neo Renaissance

Neo Classicisme

Neo Gotiek

Neo Romaans

en de mix werd

Eclecticisme genoemd

Verder kwam **De Jugendstil**

en **Art Deco** rond 1900

voor en ook de **Chalet** stijl

Neo-Romaans

Abdy St. Willibrord

Neo-Gotiek

Neo-Renaissance

Neo-Classicisme

Jugendstil/Art Nouveau

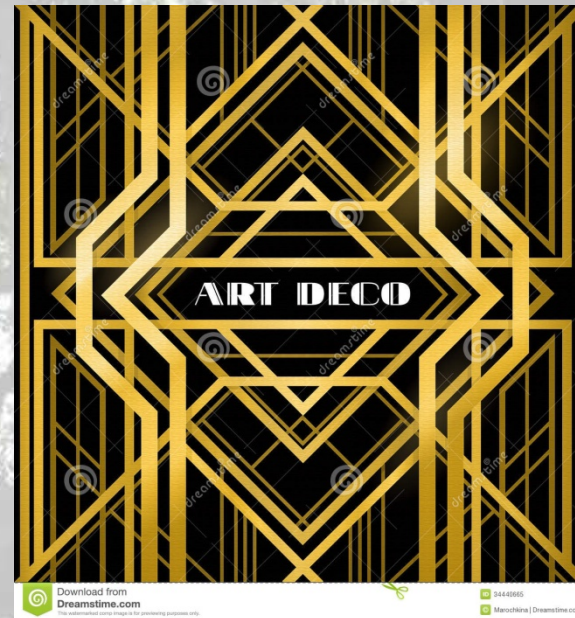

**Ne... sorry, art
deco is wat anders**

Art Nouveau of Jugendstil is organisch
qua vormgeving

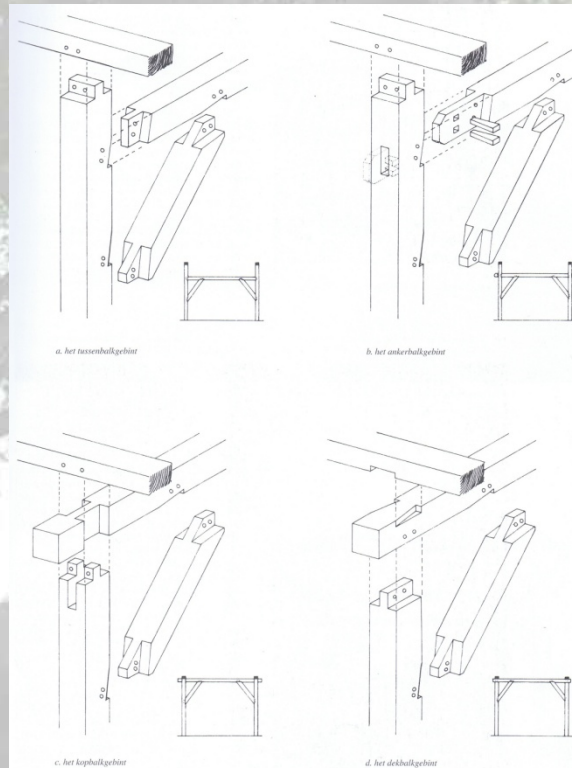
Abstract en symmetrisch,
veelal een interieur stijl

Chaletstijl

Vakanties naar Zwitserland aan het eind van de 19e eeuw waren aanleiding

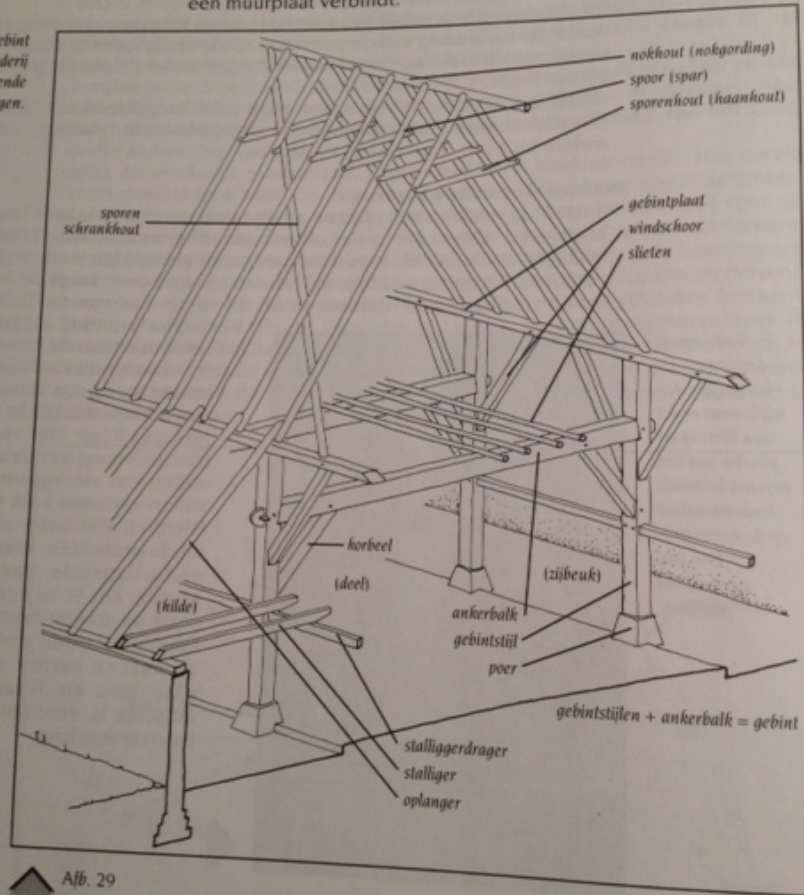
De opbouw van de boerderij in het oosten

De gebint structuren

been krom of scheefstaand dragend element in een houtconstructie.
blokkeel horizontaal houten element dat een krommer of spantbeen met een muurplaat verbindt.

gebint
 traverij
 vande
 ngen.

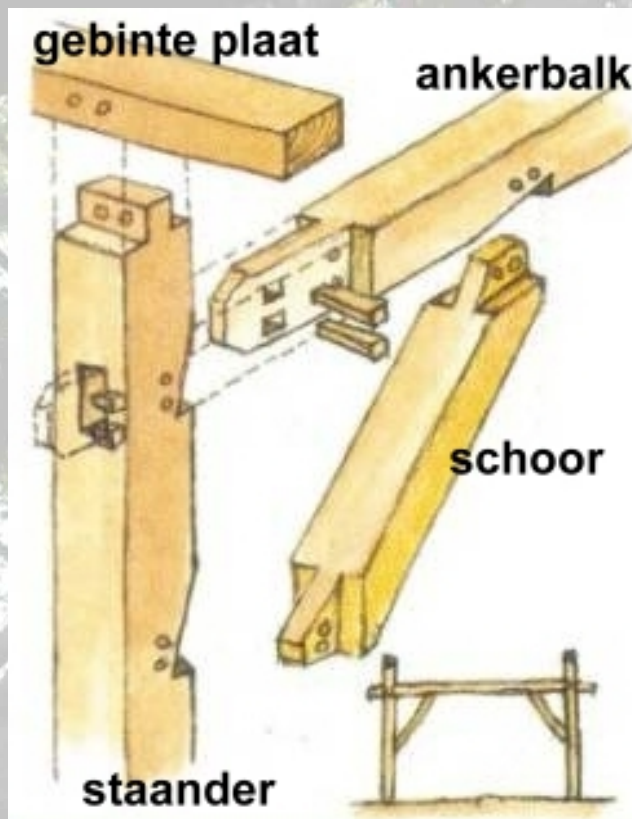

Afb. 29

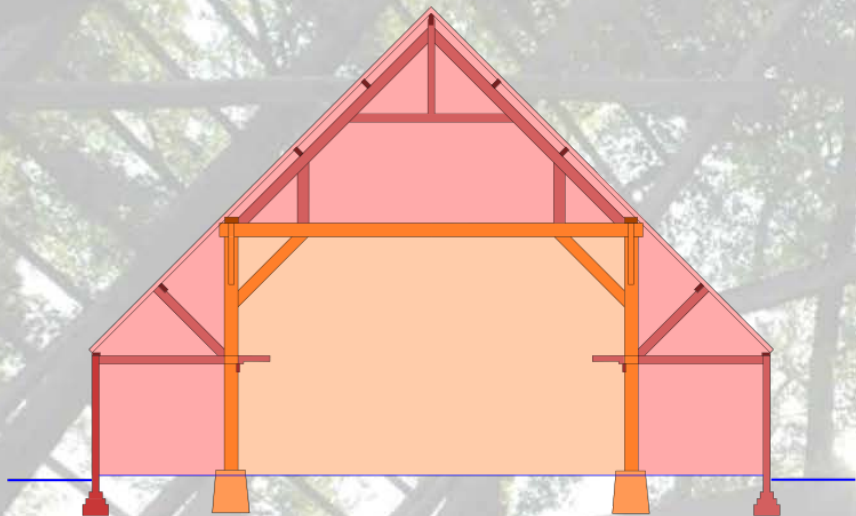
bovenbalk bovenlegger, horizontale balk die haaks ligt op de traveren van een dak.

Gebint perspectief

Het Ankerbalkgebint

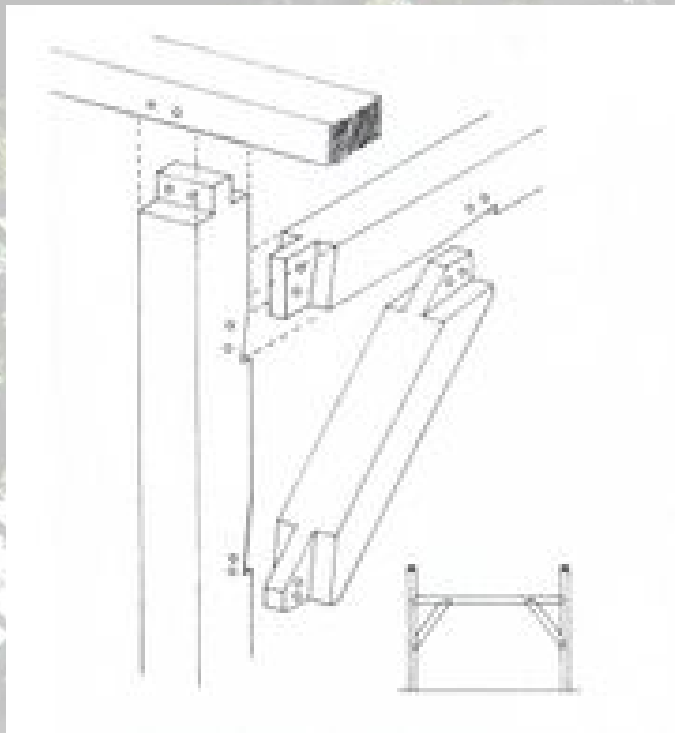
Het Dekbalkgebint

Het Dekbalkgebint

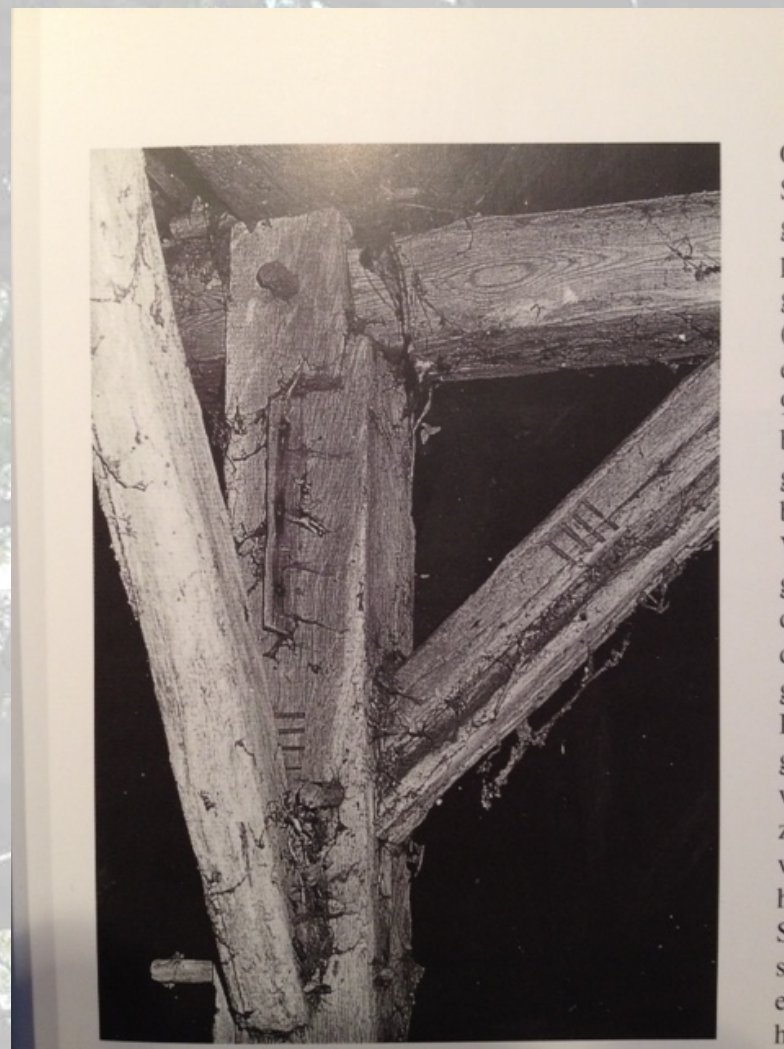
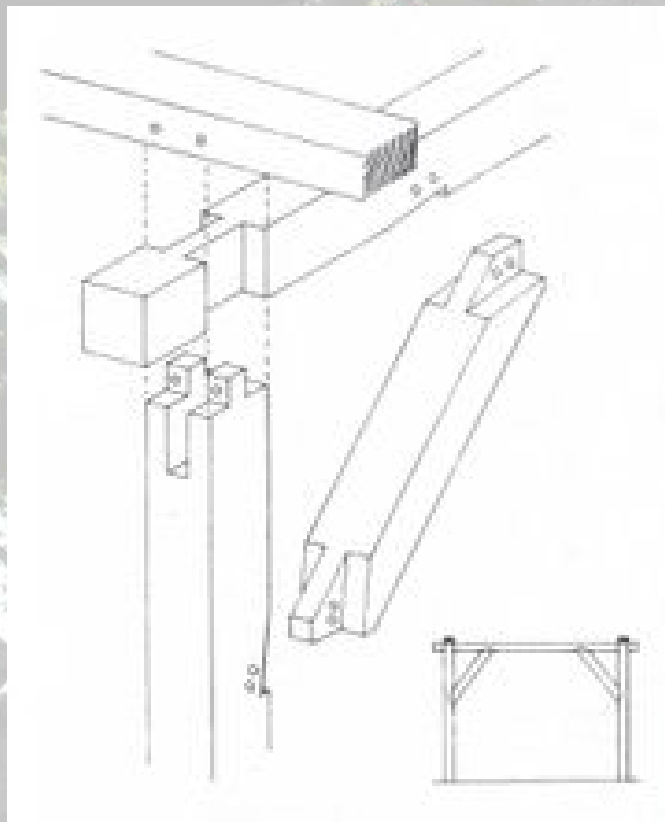

Het Tussenbalkgebint

Het Kopbalkgebint

C
S
g
P
g
(
e
9
b
g
b
V
g
d
d
g
H
g
w
z
w
h
S
st
ee
he

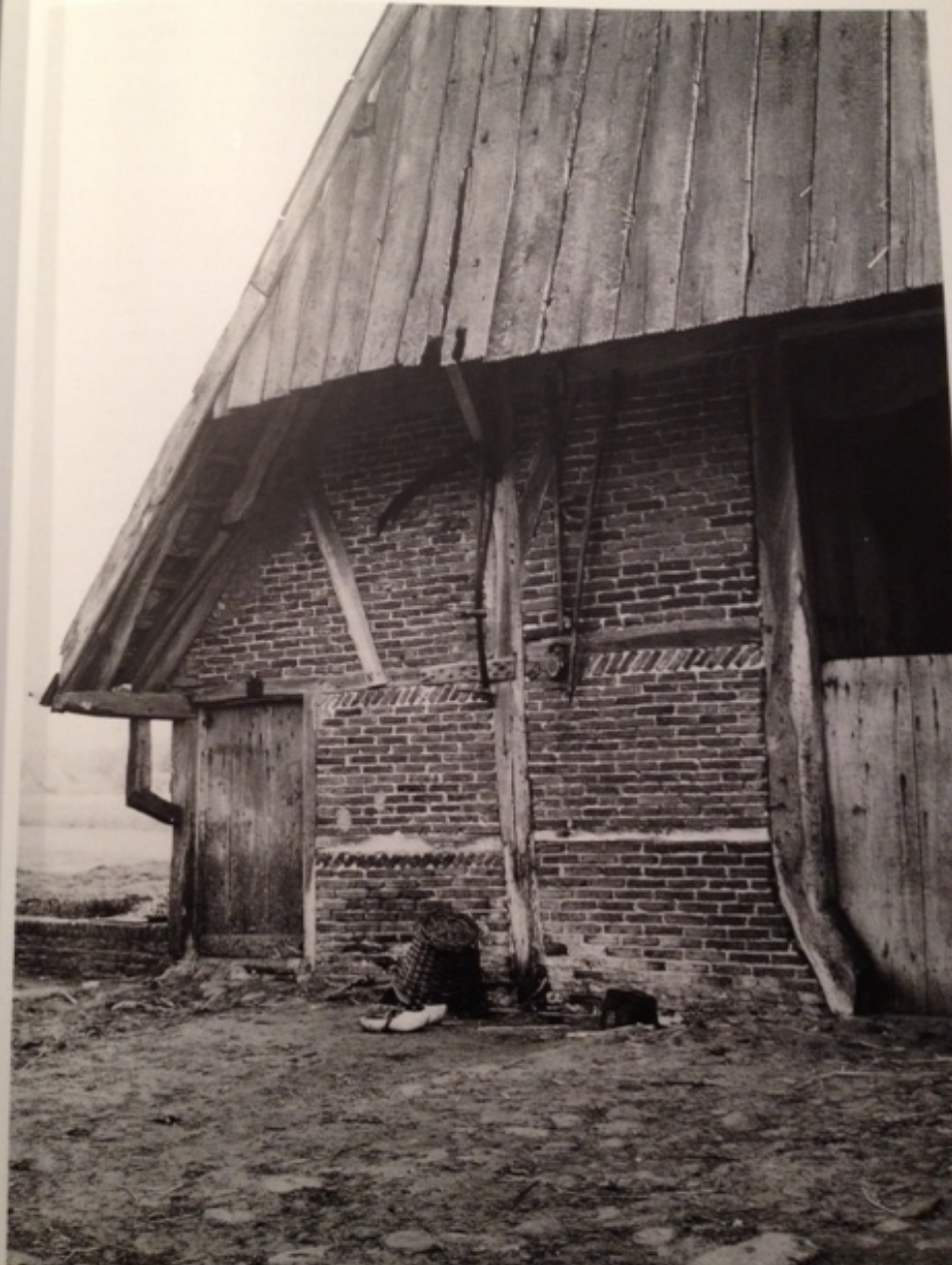
Voor grotere boerderijen werden allerlei varianten bedacht

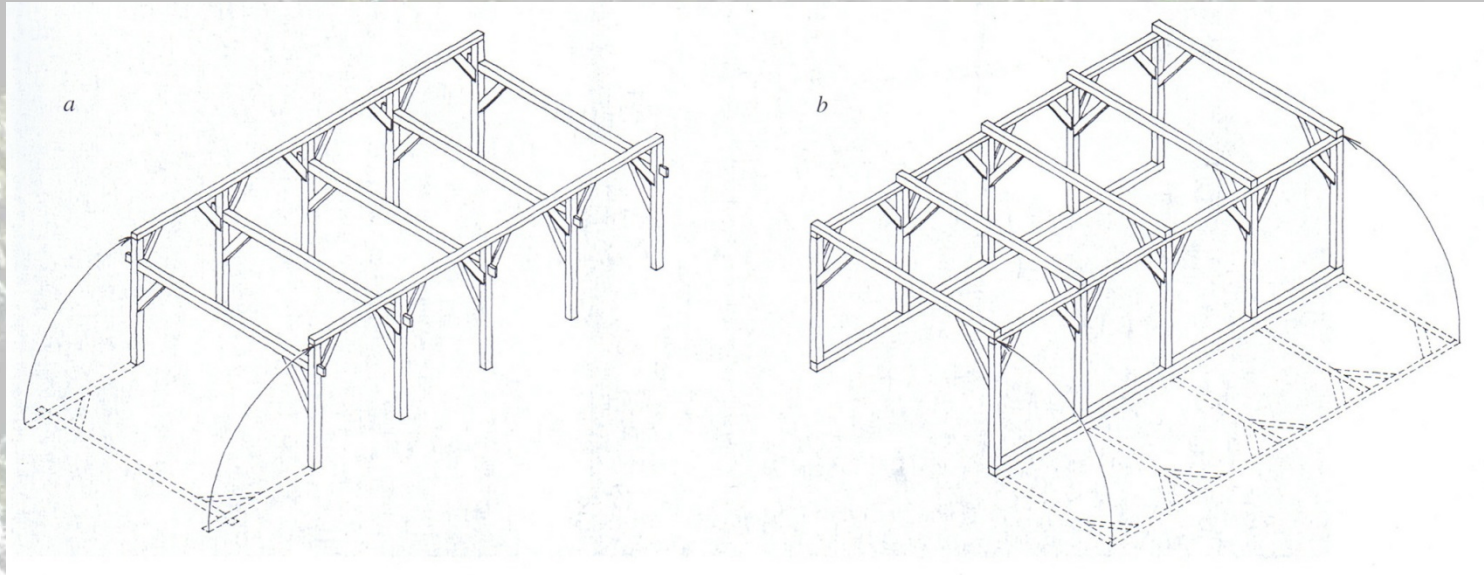

Foto 11. Stangensysteem met dubbele ankerhalkgebinten in de sluis van de sluis van de Sluis van Sluisburg, Sluisse Dijk 24 de Zeesluis (Z.A. 1950)

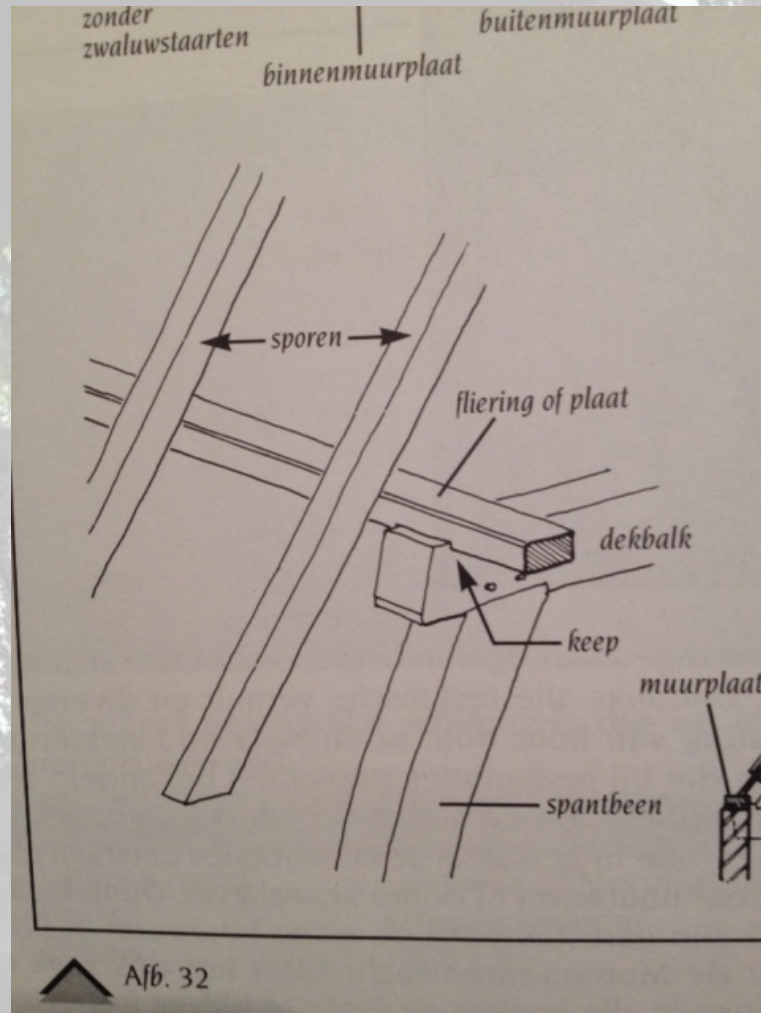

Naast het dwarsgebint kennen ook nog het Langsgebint

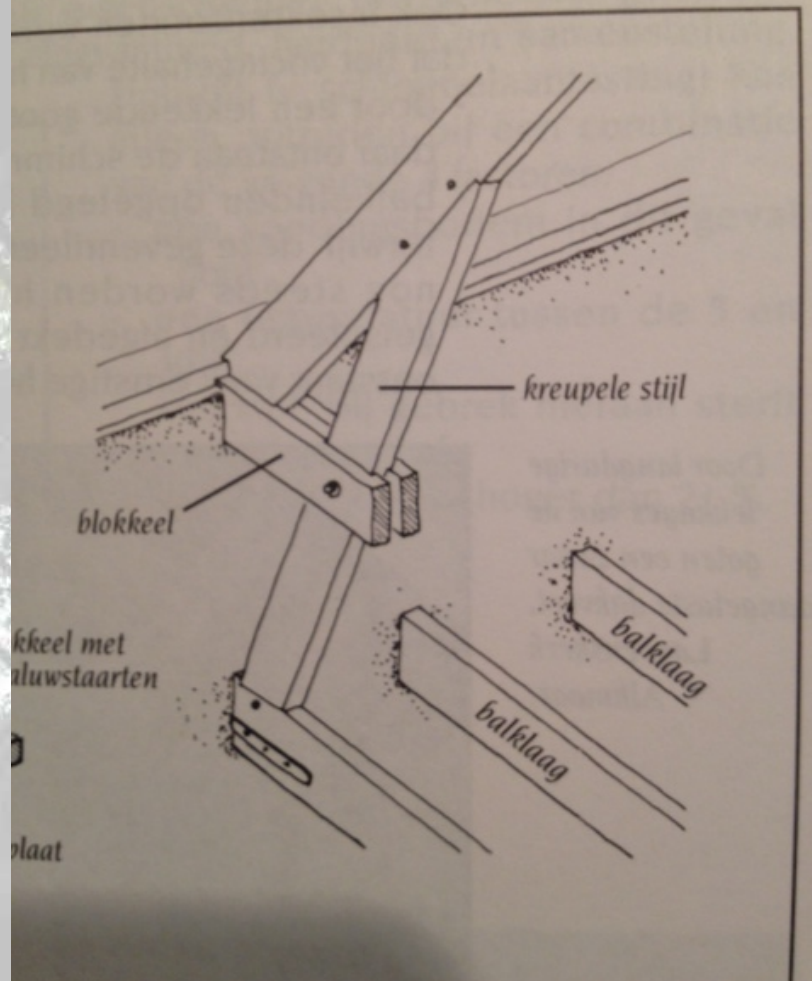
Boerderij met "Langsgebinten"

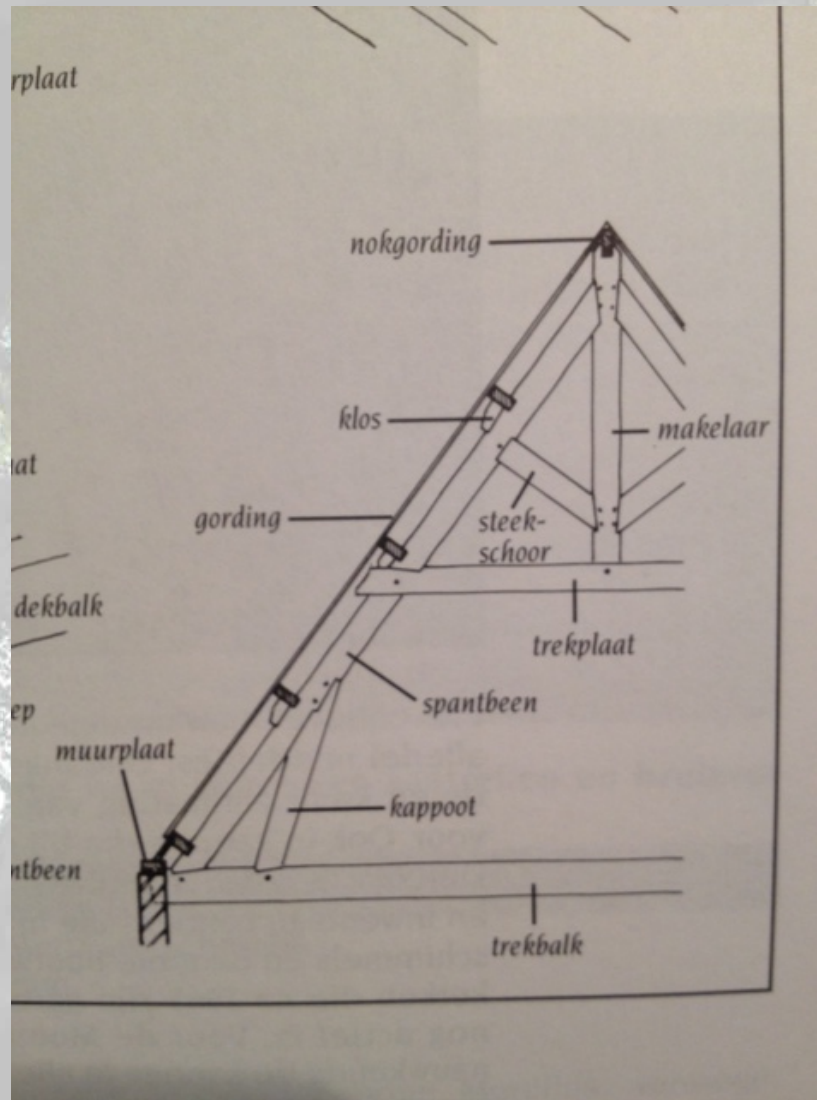
Vliering met sporen

s kruisende balken, waarin weer een kortere
nder andere bij tafelementen in een spits.

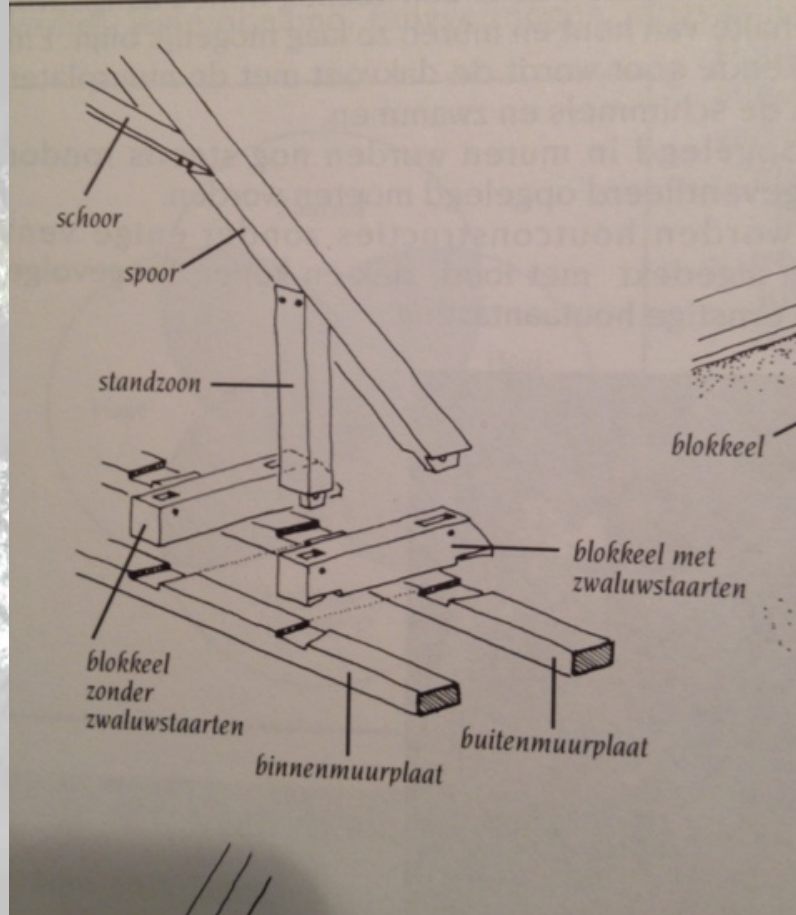
juk op een balk geplaatst

juk op een balk geplaatst

zwaard

houten verbindingsoak onder
tussen twee elkaar haaks kruisende
balk wordt graveeld, onder andere

Grotere kappen en dikke muren hebben dikwijls een dubbele muurplaat

Kapconstructie Hoeve de Grote Veers te Baak

Restauratie/Renovatie schoppe bij Scholtengoed Boeijink

De Schoppe voor, tijdens en na de renovatie

Scholtengoed Hijink Winterswijk

Achtergevel met (te) hoge zijbeuken

Enorme zolder met hijswiel

Een geheel nieuwe constructie over de oude heengebouwd

Vorige week werd er nog naar gevraagd, vandaar een foto

Mooie boerderij aan de Z-E weg te Toldijk

Een kilgoot van binnenuit gezien

De zijbeuk moest vergroot worden, dus ondersporen opgelicht

Aanblik na het verwijderen van de slieten

Tja, langdurige lekkage, de kap veranderen en de gebintstijl die verzakt is...
Dan helpt ducttape ook niet meer....

Scholtengoed Hesselink te Ratum, Winterswijk

De enorme hooizolder

De Brandenborch tussen Vorden en Ruurlo

Eclecticisme

Mooie stijlkeuken met geglazuurde stenen

De mooie kamer, of in dit geval de jachtkamer

Mooie schouwpartij van eikenhout

Schitterende terrazzo of granito vloer!

Cirkelvormig ornament in het midden van de kamer

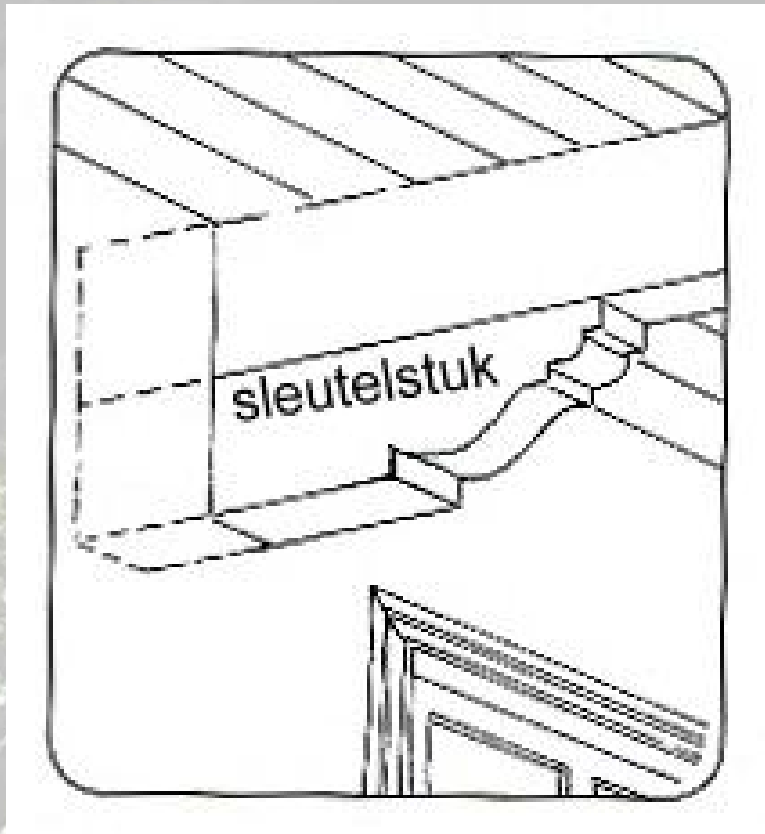
Ornament van mozaiek en terrazzo

Schitterend houtsnijwerk op de kop van de sleutelstukken

De een wat serieuzer dan de ander..

Veel voorkomend bij de grotere, rijkere huizen

Mooie beschoten kap van grenenhouten delen

Mooie geprofileerde makelaar die het tentdak draagt